

Johannes Vedels tale ved nordisk kvindesagsmøde

Taler

Ukendt/anonym taler
Smed og forfatter

Omstændigheder

Opr. trykt i *Hvad vi vil* (3), årgang 2, 1889, s. 108-109.

Fedmarkeringer er fra originalen, red.

- 1 Der er en Side ved Fædrelandskærligheden, som i den senere Tid har givet mig
en Del at tænke paa. Det er dette med at slaa Folk ihjel. At berøve et Menneske
Livet er jo ellers nu om Stunder anset for at være den største Forbrydelse, der
kan begaas i Samfundet. Men under visse Forhold bliver det, at skille Folk ved
5 Livet, ikke længer en Forbrydelse, men en Dyd, og Dyden stiger i samme Grad
som Arbejdet gøres forsvarligt — jo flere man i en Hast kan hjælpe af Sted over i
den anden Verden, jo bedre.

- Det er dette, som er det bærende Grundlag for Krigen: Folk er visse paa, at det er
10 en Gud velbehagelig Gærning, naar de i Krigens Tid gør dem den yderste Flid
for at ødelægge deres Medmennesker. Mennesker, som man Dagen før Krigens
Udbrud efter de kristnes Lære skal elske som sine Brødre, dem kan man — efter
samme Læres Fortolkning — slaa ned for Fode, saa snart Krigshavnen er tændt,
uden Frygt for at der derved gøres noget Brud paa Religionens Bud.
15 Tværtimod, det er i sin gode Orden. Ja, det har jo endog været prist af Præster og
Skjalde i saa høje Toner, at der er dem iblandt, som har givet Udsigt til
Belønning i den anden Verden. En Soldat, som faldt i Krigen, gik lige lukt ind i
Himmerig. Om der end kunde være adskilligt paa hans tidligere Forhold at sige,
det fik Gud lade passere. Med Krigsdøden var Regnskabet opgjort, og Naade gik
20 af den Grund for Ret.

- Denne Tankegang har været meget almindelig udbredt blandt Folk og er det vel
tildels endnu. I det Hele taget er der sjælden for Menneskers Forestilling om
Gud noget urimeligt i at tænke sig ham vel tilfreds med denne Art Masse-mord.
25 Og det er ikke blot i den ene Lejr, den, der forsvarer sig, at man trøster sig
hermed, men paa begge Sider stoler man paa Guds Bistand. I den anden Lejr

føler man sig nemlig som et Tugtens Redskab i Retfærdighedens Tjeneste, og
paaberaaber sig Guds Hjælp til Udførelsen af den hellige Pligt: at slagte eller
30 lemlæste sine Medmennesker.

Slægten opdrages i denne Lære, den indsuges mod Modermælken og gaar
ubevidst over og bliver en vigtig Bestanddel af Folkenes sjælelige Liv.
Fædrelandskærligheden voxer saaledes sammen med Krigsforestillingen, at disse
35 to ikke er til at skille ad. Man bruger Krigsbegivenhederne til at vække og nære
Fædrelandsfølelsen med hos Børnene. Ligesom Blod kan bruges til at gøde
Frugttræer med, saaledes bliver Spiren til Fædrelandskærligheden hos Børnene
næret med Menneskeblod. Krigsbedrifter har hidtil været det staaende Emne til
at begejstre Drengene med; ikke saa meget Pigerne. Det er mere undtagelsesvis, at
40 et Par iltre Pigeøjne kan lue af Blodbegejstring. Men Drengene! Sikken en Fryd
det har været at høre Krigshistorier. Selv paa en lille 7—8 Aars Purk har Øjnene
kunnet rulle i Hovedet som et Par smaa Ildkugler, naar Læreren ret levende
kunde afmale en Slagmark. Naar Børnene næsten kunde se det for deres Øjne,
hvordan Blodet, det varme Menneskeblod, løb i Strømme, naar de kunde se
45 Hesten stejle og falde og Rytteren styrte ud over Hovedet med flækket
Pandebrask, ramt af den hvinende Sabelklinge, naar de kunde se alle de
lemlæstede Menneskekroppe ligge spredt og i Dynger rundt paa Slagmarken,
høre de saaredes Stønnen og Jamren og endelig se Fjenden fare af Sted i vild
Flugt, forfulgt af den sejrende Skare — ja, hvor var det da henrivende dejligt,
50 næsten guddommeligt.

Dette har været prædiket og lært og lovet som en god Kristendom i umindelige
Tider, og hvis en for nogle Aar siden løftede sin Røst derimod, da vidste man
ikke lave Betegnelser nok for en saadan forvorpen Krop. Det regnede ned over
55 ham med Fædrelandsforræder, Madstræber, Nihilist og andre endnu mere
stærkt duftende Navne, hentet fra Sprogets Moser og Kjær. Han var ligefrem
umulig i det gode Selskab.

Noget stort Omslag er der vel endnu ikke sket, men det er dog kendeligt, at der
60 er »Slending i Vejret«, som Sjællænderne siger (om Vinteren, naar der er
Forandring i Luften til mildere Vejr). Denne Forandring er bl. a. kendelig
derpaa. at det er saa yderst sjældent nu at høre en Krigssang blive sunget. Ja,
Selvbeskatterne og de konservative Klubber kan jo en Gang imellem faa Blod
paa Tanden og stramme sig op ved en Krigssang, men ellers er saa godt som hele
65 denne Side af vor Sangbog uddød. »Sangen har Lysning« og »Sangen har

Varme« synger Bjørnson, og deri har han Ret; men vort Folk henter ikke nu mere — for Tiden i det mindste — hverken Lys eller Varme fra Krigssangen.

70 Et andet Tegn paa Omslag i Tankegangen om Krig skal jeg nævne. Det er den Følelse, som var over Folk her paa Sjælland ved sidste Krigsmanøvre. Jeg har ikke hørt en eneste nok saa ivrig Højrebonde paa min Egn været begejstret over Hr. *Bahnsons* Felttog sidste Efteraar. Den alt beherskende Følelse, som betog Folk paa Landet, naar de saa disse Krigsberedelser, var den, at de syntes, det var noget
75 slemt Humbug, og hos mange, som ikke før havde havt Øjnene aabne. vaagnede en Harme over at se saa mange Penge ødet til slig unyttig Krigsleg. medens Masser af Folk her i Landet lever paa Grænsen af Nød. Der er intet, som mere har tjent, til at lukke Sjællændernes Øjne op for Militarismens Uhygge end denne Prøve, som de her fik at se af den ophøjede Krigskunst.

80

Hvis man nu vil spørge: Ja, men er det dog ikke et sørgeligt Tidens Tegn? Er det dog ikke bedrøveligt, at Størsteparten af Folket taber Sansen for Krig? Saa vil der naturligvis være en Del, som vil svare »Jo« paa saadant et Spørgsmaal. De vil i den aftagende Krigsbegejstring se et Tegn paa Afmagt og Sløvhed og spaa om
85 Trællekaar og alt andet ondt, som der maa komme over saadant Folk.

Jeg deler ikke denne Mening. Jeg ser i den tiltagende Afsky for Krig et stort Fremskridt i Retning af Menneskelighed. Thi hvordan man saa end vender og drejer det, saa kan man dog ikke faa andet ud deraf, end at Krigen i sig selv er et
90 Onde. Og selv de mest fanatiske, krigsgale Prædikanter har jeg dog ikke endnu hørt sige andet. Men saa føjes der til: Krigen er vel et Onde, men et »nødvendigt Onde«, som ikke kan afskaffes.

Det er dette Syn paa Krigen, som det nødvendige Onde, der har gjort, at
95 Menneskeslægten i saa lang, lang Tid har kunnet vedblive at pleje den grumme Fenrisulv, som Krigen er. Fenris var Valhals Fredsforstyrrer og Skræk. Men efter vore Fædres Fortælling kom der jo en Tid i Gudernes Historie, hvor Ulven virkelig blev bunden. De fik lavet den mærkelige Lænke, som, hvor ringe den end saa ud, dog var stærk nok til at holde Udyret.

100

Og mon vi ikke tør haabe, at Krigens grumme Ulv en Gang vil blive bunden? Det, der foregaar nu i det stille omkring i Landene, hvor Kvinderne begynde at røre sig, det er en Forberedelse til at spinde den Lænke, som skal binde Fenrisulven. Det er Kvinderne, der skal lægge Baand paa Krigens Ophav: det

grumme og blodgriske i Mandens Sind.

Der er prøvet flere Lænker. Hellige Alliancer og højtidelige Løfter om evig Fred er givne i den treenige Guds Navn, edelig bekræftede og kongelig Haand og Segl
110 sat under — men de er bristede som Sytraade.

Ingen sætter Lid mere til Traktater, ingen stoler paa Freden; derfor maa der rustes, uafladelig rustes; Folkenes Kraft opsluges mer og mer deraf.

115 Naar nu Kvinderne begynde at arbejde for Fredssagen, saa vil der selvfølgelig ikke komme til at mangle dem paa Modstand og Modgang, og et kan de ganske sikkert, belave sig paa, de Kvinder, som stiller sig i Spidsen, de vil blive let ud, haanet og spottet. Og af alle Vaaben er vittig Uforskammethed vel det, som kan saare Kvinden mest. Men hun faar lære at hærde sig mod den Slags Pile ogsaa, og
120 ikke ændse dem, om de end volde Svie. Frem for alt maa hun lære, ikke at bruge sin Tid og Kraft paa at stikke igen med andre giftige Vaaben, som hun ved kan ramme Mandens ømme Sted, men gaa sin støtte Gang lige mod Maalet. Og **Maalet er at lære Børnene en ny Moral angaaende Krig.** Ja, Moralen er egentlig ikke ny, den er endogsaa meget gammel, lige saa gammel som
125 Kristendommen. Men hidtil har den ikke kunnet slaa igennem i Folkesamfundene. De er blevet ved at leve paa det jødiske Folks Krigsmoral. Krigshistorierne fra det gamle Testamente, hvor Israeliterne efter Guds Befaling slagtede ned for Fode, har man uden videre blevet ved at føre med sig som lysende Exempler for alle Tider, og man finder det, om ikke just i
130 Overensstemmelse med Kristendommens Lære, saa dog noget, som kristne Mennesker godt kan, ikke alene befatte sig med, men stille sig som Livs Opgave, at slaa Folk ihjel. Men jeg synes, at, der ved denne Opfattelse glemmes en meget væsentlig Ting. Der glemmes, at Livet er under bestandig Udvikling, saa hvad der kunde være Lov for Jøderne eller være dem tilladt i gamle Dage, det er just
135 ikke givet, at det kan være rigtigt nu. Lad os tage et andet Exempel: Kønsforholdet. I den Henseende ved vi, at der hos Jøderne var meget vide Grænser; en Mand kunde nok have mere end en Kone uden at træde Moralen for nær. Selv en Mand som David, der dog var Manden efter Guds Hjærte, havde her vidt Spillerum. Ganske vist blev han straffet for sit Forhold til
140 Batseba, men af Profetens Ord til ham kan vi nok skønne, at det ikke er fordi han tog sig en Kone til, men for *Maaden*, hvorpaa han havde taget hende. David havde flere Koner, og Nathan siger udtrykkelig, at det er Herren, som har givet Sauls Hustruer i hans Favn.

Det er noget, som ingen, der har lidt Kendskab til Jødefolkets Historie, kan være blind for, at i sædelig Henseende er der en anden Morallære hos dem i den gamle Pagts Tid end den, vi vedkende os. Naar en Mand nu om Stunder lever i kønsligt Forhold til flere Kvinder, da kalde vi ham ude paa Landet simpelt hen et Svin, og han mister alle rettænkende Menneskers Agtelse. I den Henseende er der sket en stor Forandring og Udvikling gennem Tiderne. Det er Kristendommens Indflydelse, som har skærpet de sædelige Begreber.

Men saadan vil det ogsaa gaa med Begreberne om Krig. Det vil gaa med Forholdet mellem Folkene, ligesom det er gaaet med det personlige Mellemværende Mand og Mand imellem. I gamle Dage var det i sin gode Orden, naar to blev Uvenner, da at afgøre Sagen med Næveretten. Nu finder alle civiliserede Folk, at det er en højst ufuldkommen Domstol. Kan der end klæbe sig adskillige Misligheder ved Voldgiftsretten, saa ønsker dog ingen den gamle Tilstand tilbage, hvor den stærkeres Ret gjorde Udslaget. Men saadan vil Tankegangen om Folketrætterne ogsaa blive ændret. Den Mening vil efterhaanden slaa igennem hos Folkene, at det er raat og uværdigt, umenneskeligt at slagte hinanden og behandle hverandre som vilde Dyr, fordi et Par Konger træder hinanden paa Tærne eller hvem det nu er, der gør Kabale og spinder Rænker. Og kommer der Tvistepunkter imellem Nationerne, da vil de lade Voldgift afgøre dem.

Der er et mærkeligt Ord fra en gammel Jøde, en af de største Aander, der har levet i Verden, som peger hen derpaa. Det er Profeten *Jasajas*, som i et Fremsyn langt ud i Tiderne bebuder, at der skal komme en Tid her paa Jorden, da »Folkene skal smede deres Sværd til Hakker og deres Spyd til Ler, og det ene Folk skal ikke løfte Sværd imod det andet og ikke mere øve sig i Krig.«

Det er mærkelige Ord disse. Ikke mere øve sig i Krig! Det er den fuldstændige Afvæbningstanke, som her bliver kastet ud i Verden. Tre tusinde Aar er gaaet siden, men endnu er den skønne Tanke ikke bleven til Virkelighed. Ja, den har jo været stillet saadan i Skyggen, at selv dem, der dog skulde være de nærmest kaldede til at tale dens Sag, de har kaldt den en Vanvidstanke. Hvordan har Størstedelen af Paver og Munke, Bisper og Præster, disse Fredens Apostle, ikke saa godt som al Tid været blandt de forreste til at støde i Krigsluren. Og mange af dem blæser endnu, saa Vejret er ved at forgaa dem. Men Profetens skønne Fredstanke, den lader de ligge eller fabler om, at det først er i Tusindaarsriget,

den skal virkeliggøres.

185

Dog, Tanken vil blive taget op og ført frem til Sejr, og hvem skulde vel være bedre skikkede til at arbejde derfor end Kvinderne. Og hvem tvivler vel egentlig paa, hvis Kvinderne Landene rundt bliver rigtig vaagne for den Sag og slutter Forbund med hverandre, at de da tilsidst vil vinde Sagen, den største

190 Menneskelighedens Sag, som kan vindes her i Verden.

195

Gid Kvinderne faa Held og Lykke til denne Gærning, og gid dette Møde maa være en lille Hjælp dertil, maa blive en Sten, som kan føjes ind i den skønne Bygning, hvor Folkeslagene kan bo endrægtig tilsammen og efter Jesajass Ord ikke mere løfte Sværd imod hinanden eller øve sig i Krig, men hjælpes ad at bære Slægten frem i Udvikling, at det maa gaa fremad, som Digteren synger, »mod den straalende Top, hvorfra vi er sunket, men hvortil vi atter skal op«!

Kilde

200

Manuskript taget fra kvininfo.dk med tilladelse fra udgiver

Kildetype

Dokumentation på online medie

Tags

205

Agitationstale, Kvindebevægelsen

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/johannes-vedels-tale-ved-nordisk-kvindesagsmoede-1889>

210

215

220